GOTOWOŚĆ SZKOLNA

Jak podaje „Nowy słownik pedagogiczny”, **dojrzałość szkolna** to osiągnięcie przez dziecko takiego stopnia rozwoju fizycznego, umysłowego, emocjonalnego i społecznego, który pozwoli mu na opanowywanie treści programu szkolnego oraz aktywny udział w życiu szkoły. Współcześnie częściej posługujemy się pojęciem gotowości niż dojrzałości szkolnej. **Dziecko gotowe do podjęcia nauki** to takie, które jest zainteresowane uczeniem się i byciem uczonym, potrafi kontynuować zadanie mimo pojawiających się trudności czy niepowodzenia. Ważnym aspektem będzie również umiejętność utrwalania poznawanych treści.

Na dojrzałość szkolną dziecka składają się osiągnięcia rozwojowe w następujących sferach: umysłowej, ruchowej, emocjonalnej i społecznej.

Rozwój fizyczny – sprawność dziecka w zakresie dużej i małej motoryki oraz odporność na zmęczenie. W zakresie dużej motoryki oczekujemy, że dziecko wykaże się dobrą koordynacją ruchową (np. jeździ na rowerze, rolkach, nartach), bez trudności wykonuje próby wymagające stania i skakania na jednej nodze oraz utrzymania równowagi. Gotowość do podejmowania złożonych zadań szkolnych – pisanie, rysowanie, wycinanie, konstruowanie itp. – również wymaga dobrej sprawności dziecka w zakresie małej motoryki. Płynne, swobodne ruchy dłoni podczas wykonywania zadań grafomotorycznych świadczą o gotowości do podejmowania dłuższych zadań związanych z pisaniem. W przypadku braku tej dojrzałości może dochodzić do kumulowania się napięcia w dłoni dziecka, podwyższonej męczliwości, a w efekcie do wycofania się dziecka z podejmowania aktywności wymagających precyzyjnych ruchów ręki. Podczas badania dziecka warto zwrócić uwagę na występowanie współruchów w przypadku prób wymagających precyzji. Istotna również będzie

odpowiednia twardością kośćca, siła mięśni, ogólna odpornością na zmęczenie i odporność organizmu na choroby, ponadto wzrost i waga – gdyż do tych wartości dopasowana jest np. wysokość ławek i krzeseł.

Rozwój umysłowy – czyli dojrzałość procesów poznawczych dziecka. Niezwykle ważna jest gotowość do utrzymywania **koncentracji uwagi** na zadaniu (ok. 30 minut), a także umiejętność kierowania uwagą. Ta umiejętność będzie zapewniała podążanie za poleceniami nauczyciela, eliminowanie nieistotnych bodźców, dążenie do kończenia zadania. Koncentracja uwagi jest funkcją bezpośrednio powiązaną z umiejętnością zapamiętywania. Kolejne to **procesy spostrzegania wzrokowego i słuchowego**. Rozwój percepcji wzrokowej powinien umożliwiać dokonanie analizy i syntezy znaków graficznych oraz różnicowania zależności pomiędzy elementami. Percepcja słuchowa ma pozwalać dziecku na różnicowanie rymów i rytmu mowy, dokonywanie analizy i syntezy sylabowej i głoskowej prostych wyrazów. Istotna jest **orientacja w schemacie ciała i przestrzeni** (umiejętność określania kierunków w przestrzeni typu „ w prawo, w lewo lub po prawej, po lewej", stron schematu ciała oraz relacji przestrzennych np.: nad, pod, za, przed, między itd.). **Mowa bierna** powinna być rozwinięta w stopniu umożliwiającym rozumienie słuchanych tekstów, poleceń i komentarzy. W **mowie czynnej** dziecko powinno bez trudności budować wypowiedzi zdaniowe, posługując się słownictwem zapewniającym możliwość przekazywania jego wiedzy, informowania o potrzebach, formułowania pytań – poprawnie pod względem artykulacyjnym. **W myśleniu dziecka** istotny jest rozwój umiejętności klasyfikowania, wnioskowania przyczynowo-skutkowego, operowania informacjami oraz gotowość do rozumienia reguł i prostych pojęć. Z punktu widzenia **gotowości do uczenia się matematyki** istotne będą: przeliczanie przedmiotów oraz ich reprezentacji symbolicznych i ikonicznych, dodawanie i odejmowanie w zakresie 10 (na palcach lub w pamięci), zdolność do operacyjnego rozumowania na poziomie konkretnym (uznawanie stałości ilości nieciągłych, zdolność do wyznaczania konsekwentnej serii w ilości rosnącej lub malejącej) oraz do posługiwania się reprezentacjami symbolicznymi (cyfry, znaki).

Rozwój emocjonalny – przeżywając bogactwo uczuć właściwe człowiekowi, dziecko rozwija umiejętność panowania nad pojawiającymi się emocjami, np. nad złością, gniewem czy smutkiem. Impulsywność i gotowość do gwałtownych reakcji zmniejsza się, a dziecko stara się dostosować swoje zachowanie do określonej sytuacji, biorąc pod uwagę potrzeby innych jej uczestników (dużych i małych). Czas przeżywania różnych stanów wydłuża się, zmniejsza się labilność emocjonalna. Pojawia się gotowość do wytrwałego

działania oraz pokonywania pojawiających się trudności, umiejętność okazywania życzliwości, przyjaźni, wdzięczności. Dziecko reaguje na uwagi dotyczące swojego zachowania. Rozwija się poczucie odpowiedzialności, czyli dostrzegania konsekwencji swojego działania oraz obowiązku, tj. podejmowania działania z nakazu moralnego.

Rozwój społeczny – kształtuje się poczucie przynależności do grupy, dzięki temu pojawia się gotowość do realizowania poleceń czy zadań zlecanych grupie. Wchodzi w role grupowe, które są ważne dla realizacji celu. Potrafi współdziałać w grupie rówieśniczej, czeka na swoją kolej, podporządkowuje się regułom i normom obowiązującym w zespole. Dziecko porównuje siebie i innych, dokonuje oceny poprawności zachowania. Obserwujemy gotowość do rezygnowania z dziecięcego egocentryzmu i podejmowanie działań prospołecznych.

Kiedy badać gotowość szkolną?

To pytanie wydaje się mieć jedyną sensowną odpowiedź – jak najbliżej początku roku szkolnego, w którym dziecko ma rozpocząć naukę, zakładając, że rozwój dziecka trwa i każdy miesiąc, czasem nawet tydzień, przynosi obserwowalne zmiany. Wcześniej można dokonać diagnozę ogólnego rozwoju, z założeniem przekazania odpowiednich zaleceń do wspierania rozwoju dziecka w razie stwierdzonych potrzeb.

Drodzy rodzice! Każde dziecko jest wyjątkowe, niepowtarzalne i rozwija się we własnym, indywidualnym tempie. Nie można porównać go do żadnej innej osoby. Szybkość rozwoju poszczególnych kompetencji jest sprawą jednostkową. Jeśli jednak zauważacie, lub usłyszycie od Nauczycieli w przedszkolu, że tempo nabywania nowych umiejętności, sprawności i wiedzy jest wolniejsze niż u przeciętnego dziecka w tym wieku, to warto podjąć działania – rzetelnie ćwiczcie według wskazań Nauczycieli, szukajcie przyczyn problemów lub nieprawidłowości poprzez specjalistyczne badania psychologiczno-pedagogiczne i logopedyczne.

Opracowała: Iwona Namyślak

Literatura:

W. Okoń, *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa 2004.

Doradca dyrektora poradni, „Ocena gotowości szkolnej” Magdalena Bochenek, psycholog.